

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (tiskarna I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21:60, polletna K 10:80, četrtletna K 5:40, mesečna K 1:80; za Nemčijo celoletno K 26:40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36:—.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov
ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNISTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petlitrstica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Poslani sprejema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo

Reklamacije lista so poštne proste.

Stev. 488.

V Ljubljani, v torek dne 21. januarja 1913.

Leto III.

Vabilo na naročbo.

Zarja izhaja vsak dan ob 11. dopoldne in stane naročnina

Za avstro-ogrske kraje:	
celoletna	K 21:60
polletna	10:80
četrtletna	5:40
mesečna	1:80

Za Nemčijo:	
celoletna	K 26:40
polletna	13:20
četrtletna	6:60
mesečna	2:20

Za ostalo inozemstvo celoletno 36 kron in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezna številka 8 vin. v administraciji in tobakarnah:

Naročnina se pošilja pod naslovom: Uprava ništvo „Zarje“ v Ljubljani.

Bolezen parlamenta.

V kratkem se zopet snide državni zbor na Dunaju. To je že od nekdaj povod, da se časopisje bavi s parlamentom. In nekaj časa je poseben modernizem o nesposobnosti in neozdravljivosti parlamenta. Kaj radi spravljajo modrijanski žurnalisti to v zvezi s splošno in enako volilno pravico, češ tudi ta globokosežna reforma ni parlamentu nič pomagala; razmere so še vedno enako žalostne, kakor so bile. Tu intant sledi takim trditvam uvaževanje, če je parlamentarizem sploh primeren državni sistem, in iz posameznih takih lamentacij prodira, četudi prav sramežljivo, želja po absolutizmu.

Največ takih kapucina prihaja iz krajev, o katerih je dobro znano, da se rada izprehaja vlada po njih. Njene mile tožbe so razumljive človeku, ki pozna to ljubo vlado grofa Stürgkha. Rojena je bila v znamenju Š 14., in če ga doslej še ni porabila, je bila le zato tako kulantna, ker ji je ta čedni paragraf že kot sredstvo žuganja nad vse koristen. Nezačuden pa je gospod grof Stürgkh zato, ker mu parlament ne aporira vsega tako hitro, kakor on želi in včasih ukazuje.

Pravzaprav je nehvaležnost grofa Stürgkha čudovito velika. Prikazal se je kot novopečen ministrski predsednik ob splošnem nezaupanju skoro vseh strank. Ob rojstvu njegovega kabineta so bili najinavnejši parlamentarci uverjeni, da je prišel s § 14 v ustih na svet in večina, katere niso mogli dobiti njegovi predhodniki, se tudi njemu ni prikazala na nobenem obzorju. In vendar vlada zdaj že več kakor leto dni, pa mu ni bilo treba ne enkrat razpustiti parlamenta, ali pa ga odgoditi. In večina zbornice mu je dala vse, kar je zahteval, ter odklanjala vse, kar mu ni bilo po volji. Ko je zarentalil zaradi vojne reforme, je sicer moral par dni dlje čakati, nego je hotel; tudi z zakonom o vojni tlaki se mu je tako zgodilo, da je moral nekoliko potrpeti in tudi popustiti

nekoliko od ogromnih zahtev vojne uprave; ali dobil je oba za ljudstvo silno težka zakona, in vsak minister na njegovem mestu bi si bil obiljal vseh deset prstov, če bi bil imel tako srečo.

Toda po Stürgkhovih razorih ne bi smel biti parlament prav nič drugega kakor aparat za hitro in točno izpolnjevanje njegovih zahtev. Večno ostane grofova glavica zaprtja spoznanju, da gre zakonodajstvo pred eksekutivo. Bistvena razlika med absolutizmom in konstitucionalizmom mu je tako tuja kakor slepcu barve, in če ima parlament v kakšnem vprašanju drugačne nazore kakor vlada, se mu zdi to tako nezaslišano kakor revolucija.

Na njegovo in njegovih pomočnikov nezačudenost se torej ne bi bilo treba prav preveč ozirati. Ona le kaže, da navsezadnje parlament vendar še ni tako strašno slab, kakor pravijo najžalostnejši tarnavci. Da je vlada z njim nezačudenost, je še bolj dobro kakor slabo znamenje.

Mnogo pravice do pritožb pa ima ljudstvo v Avstriji. Nič ni v dunajskem parlamentu tako nepriljubljeno kakor ljudske potrebe. Najbolj pa trpi socialna politika, ta Pepelka avstrijske države. Na tem polju res ni nobenega napredka, ki bi količkaj tehtal. Vse dobiva militarizem, kar le hoče. Dovoljevanje je vedno pripravljeno za agrarce. Ali za delavstvo ni nikdar časa in nikdar denarja. Zdj se pripravljajo stranke večine na vpeljavo novih in na zvišanje starih davkov. Podražiti hočejo žganje, vžigalice in še marsikaj drugega. Ali ves denar ki ga hočejo iztlačiti iz ljudstva, ima že vsakovrstne namene, le za ljudstvo samo je videti, da zopet ne bo nič ostalo. Tukaj je torej zadovoljnost upravičena in razumljiva.

Ali to še nima nič opraviti s splošno volilno pravico in s parlamentarizmom.

Ko so šli socialisti v boj za volilno reformo, niso igrali hinavske vloge; nihče ni ljudstvu obljuboval, da postane Avstrija raj, kadar se vpelje splošna in enaka volilna pravica. Potreba pa je bila, ne glede na etično plat, že zato, da se je mogel parlament sploh rešiti in da ni Avstrija zašla v zagato, iz katere ne bi bila vobče nikdar našla izhoda. Ampak naši nasprotniki so nam sami podali dokaz, da je bila splošna in enaka volilna pravica zelo koristna. Pri zadnjih državnoborskih volitvah se je združevalo vse, kar je kapitalističnega, proti socialnim demokratom, češ da se mora z vso silo zatreti socialističen vpliv v parlamentu, ki goni uboge kapitaliste naravnost do beraške palice. Seveda je bilo obupno kapitalistično tarnanje smešno, da bolj ni moglo biti; ali v njem je tičalo priznanje, da so socialisti zastopali interese delavnega ljudstva ne le načelno, ampak tudi uspešno. Četudi so bile reforme, ki so jih dosegli dokaj pičle, ker so imeli ogromno večino zoper sebe, so vendar prekrizali načrte kapitalizma, s katerimi bi se bila navajala še veliko večja bremena na pleča delavstva.

Sicer je pa gotovo resnično, da delovanje avstrijskega parlamenta ni tako, kakršno bi moralo biti. Ali samo hudobnost more iz tega izhajati, da je »parlamentarizem dokazal svojo

nesposobnost«, da se je »preživel«, da bi mu bilo treba dati slovo.

Hudo je, da imamo pri nas preveč absolutizma, ne pa da ga imamo premalo. Predvsem imamo paragraf 14. Njegove funkcije so enostavno absolutistične. To je revolver, ki ga palament neprenehoma čuti na svojih prsih. Potem imamo gosposko zbornico. Ona je drugi kos absolutizma, pripravljen, da ovira iz poslanske zbornice prihajajoči napredek in daje vladi potuho v boju proti parlamentu. In povrh tega imamo še neodgovorne faktorje, ki vtičajo pod zaščito teh razmer svoje prste v zakonodajstvo in upravo. Dokler imamo to, je splošna volilna pravica nepopolna.

Seveda — poprava teh razmer bi morala priti iz parlamenta. Za taka velika dela pa državni zbor še ni imel sposobnosti; kakor je ni imel za pravo demokratično finančno reformo, ne za temeljito socialno reformo, ne za brambno reformo v pravem ljudskem zmislu, ne za marsikaj drugega. Ali tudi to ni greh parlamenta, temveč posledica njegove sedanje sestave. Kjer gospoduje kapitalistična večina, ne more biti politika drugačna kakor kapitalistična. Ljudstvo še ni spoznalo pravega značaja meščanskih strank, poverilo jim je toliko mandatov, da odločujejo; in zdaj uživa sadove svoje politične zmote. Ali splošna in enaka volilna pravica mu daje priliko, da popravi svojčas lahko napako. Večina parlamenta ni parlament. Če je večina slaba, bo parlament dober, kadar pošlje ljudstvo boljše večino vanj.

V državnem zboru je res huda bolezen; ime ji je nazadnjaška večina. Ali neozdravljiva ni. Ljudstvo je poklicani zdravnik. Če izvrši potrebno operacijo, bo mahoma ozdravljen bolehn parlament.

Proč s carino na živila!

Avstrijske trgovske pogodbe, sklenjene l. 1907, so močno oškodovale vse naše gospodarsko življenje, le agrarce, tem ljubljencem avstrijskih vlad so natrosile v žep ogromno denarja. Posledice tega neodpustnega protežiranja agrarcev od strani naše vlade so, da plačuje avstrijsko ljudstvo najvišje davke in najvišjo carino na živila na vsem evropskem kontinentu in da tira pretirana draginja ljudstvo v pogubo. Visoke carine na žito, moko, meso, živino naj varnejši avstrijski poljedelstvo, tako pravi vlada. Ali to varstvo je tako urejeno, da prinaša visoke dobičke veleposestnikom, ljudstvu pa dateguje zadostno prehrano. Vlada je takrat nesramno povišala carino na živino, žito, sadje, a delikatese, ki prihajajo le na mizo brezdelnih bogatinov, je opremila s smešno nizko carino. In vsak kilogram mesa je 30 vinarjev carine, a na sto kilogramov kaviara je povišala carino le za 95 vinarjev. Divjačina, fazani, divje race so carine popolnoma proste, ker te uživa le bogata gospoda.

To izredno protežiranje agrarnih interesov pa ni v nobenem razmerju z davčnimi dajatvami agrarnega prebivalstva. Ako bi bila naša vlada le količkaj pravična, tedaj bi se morala na prvem mestu ozirati na interese konsumen-

tov, ker prispevajo k skupnim dohodkom države neograrni sloji prebivalstva 71 procentov, agrarni pa le 29. Dr. Schilder, znan strokovnjak, je izračunal na podlagi državnega gospodarstva iz l. 1900, da dobiva država od vsakega neagrarnega prebivalca dvainpolkrat toliko kakor od agrarnega. Po stanju kmetijstva, kakršno je sedaj na Avstrijskem, ni Avstrije že davno več prištevaty k agrarnim deželam, ker smo prisiljeni, da uvažamo najvažnejša živila. Doma ne pridelamo dovolj žita, treba ga je uvažati in sicer v velikih množinah in sedaj čutijo konsumente prav neljubo ono varstvo, ki ga naklanja država agrarcem. Cena pšenice je pri nas od leta 1906 vedno višja kakor pa na svetovnem trgu. L. 1909 je veljal pri nas cent pšenice za 10 K 40 vinarjev več kakor pa v Londonu. Vsled tega plačujemo pri nas tako drago kruh kakor rikjer drugje. Na milijone ljudi mora dan za čim le vsled tega plačevati kruh tako drago, da pobaše lahko okolo 100.000 poljedelskih obratov, ki še na Avstrijskem prodajajo žito, tem večji dobiček.

Kateri delavec ni v zadnjih letih z grozo opazoval, kako so skoraj vsak dan naraščale cene mesa. Takega gospodarstva glede izvoza in uvoza živine nimajo prav gotovo v nobeni drugi državi kakor ravno pri nas. Za uvoz je na živino neizmerno visoka carina, a izvoz domače živine se dopušča in še celo pospešuje! Posledice tega brezvestnega sistema so tele: L. 1857. je prišlo pri nas še na vsakih 100 prebivalcev 44 glav goveje živine, a l. 1900 le še 36,7, to se pravi, da mora nadomeščati ljudstvo tečno mesno hrano z drugo manj vredno. Potem seveda ni nič čudnega, če je na Avstrijskem umrljivost tako visoka. Vlada bo morda sklicala nekaj anket, ki naj se posvetujejo, kako zaježiti to visoko umrljivost, a da bi agrarce odtegnila to, kar jim ne gre, in dala ljudstvu, česar potrebuje, to bi bila seveda za našo vlado prenostavna rešitev. Agrarci s svojim patronom Hohenblumom so dosegli, da se je preprečil uvoz živine iz balkanskih dežel in uvoz zmrzlega mesa.

Ko se bodo sklepale nove trgovinske pogodbe, bo moralo delavstvo glasno in odločno povedati, da ni za to na svetu, da bi je izstradali agrarci. Že od nekdaj je ena najvažnejših delavskih zahtev: »Proč s carino na živila«, s carino, ki mu zabranjuje, da se ne more preživljati s tečno hrano. Na Angleškem je uveden sistem svobodne trgovine in narodno gospodarstvo cvete tam tako kakor nikjer v Evropi.

Ljubljana in Kranjsko.

— Na dosmrtni analfabetizem obsojeni!

Brez procesa, brez preiskave in brez zaslišanja! Pa tudi brez osebne krivde in brez osebnega greha! 2254 telesno čvrstih in duševno zdravih otrok, zrelih za abecednik in godnih za naštevanko, na Kranjskem ni deležnih šolskega pouka. 1149 mladih fantov je na Kranjskem in 1105 mladih deklic, ki bi radi priplezali na vrhove abecednika in od srca radi pogledali v skrivnosti računice, ki bi se radi naučili brati, pisati, seštevati in množiti in drugih koristnih reči za potrebe vsakdanjega življenja, pa jim

doseči od njegove navidezne svobodne volje, do preklica njegove knjige. Najprej se je bil ob vesti o preganjanju te knjige živahno ujezil, nenadoma se je vznemiril, da bi moglo preganjanje pognati prenapetega pisatelja do kakšnega neprijetnega spora; takoj je bil njegovo načrt gotov, izvršile so se poizvedbe o mladcu, za razkol sposobnem duhovniku, poskrbljeno za njegovo potovanje v Rim, ter mu poslano vabilo, da ostane v stari palači, ki bi ga že sama s svojimi zidovi morala okameniti in poučiti. Potem so prihajale od tega trenutka neprenehoma na novo nastajajoče zapreke; njegovo bivanje v Rimu se je podaljšalo, ker so ga ovirali, da ni mogel govoriti s papežem, pa so mu obljubovali, da mu pomagajo do vroče zaželenje audience, čim pride ura, medtem ko so prej poskrbeli, da se je povsod zadrževal, in so ga vseokrog vodili — od monsinjora Formara do patra Dangelisa, od kardinala Sarna do kardinala San Guinettija. Potem naposled, ko so ga reči in ljudje že omajali, utrudili, napolnili z gnušom, izročili zopet dvomom, je prišla audience, na katero so ga pripravljali tri mesece, je prišel ta poset pri papežu, ki je imel do cela uničiti njegove sanje. Zdj je zopet videl Nanija pred sabo z njegovim finim smehljajem, z jasnimi očmi razumnega državnika, katerega je razveseljeval poizkus; slisal ga je zopet z malce porogljivim glasom ponavljajočega, da je prava milost previdnosti, če mu te zapreke dovoljujejo, da ogleduje Rim, da premišljuje, da razume. To, da je toliko kolikor pravi nauk, prava vzgoja, ki ga obvaruje mnogih napak. On pa, ki je bil prišel s svojo apostolsko navdušenostjo, ki je goreče hrepenel po boju, on, ki je bil prisegel, da nikoli, nikoli ne prekliche svoje knjige! Ni li to najkročljivejša, najvišja diploma, tako razbiti njegovo čuvstvo ob njegovem razumu, obračati se do njegove inteligence, da zatare nepotrebno, krivo knjigo brez pohujšljivega boja — kar se je moralo zgoditi samo po sebi, čim je inteligenca vpričo resničnega Rima spoznala, kako neskončno smešno bi bilo sanjati o novem Rimu!

(Dalje.)

EMILE ZOLA:

Rim.

(Dalje.)

Pomešale so se z njunimi lasmi in njih sladka močna dišava je pregnila njiju mlada čela. Ali tudi zdaj, ko so bile njene roke prazne, ni odšla, temveč je postala povsem v njiju bližini, sklonjena, kakor da trepetaje še nekaj išče, kar bi jima še rekla, kar bi jima še zapustila. In našla je; sklonila se je še bolj in je pritisnila dva dolga poljuba, vso svojo globoko, ljubečo dušo na ledeni čeli.

»O, dobro dete,« je dejala Viktorina in solze so ji tekale. »Ste li videli, poljubila ju je. Na to ni še nihče mislil, niti mati ne. Oh, ti dobro srce! Gotovo je pri tem mislila na svojega Atilija.«

Ko se je Celija obrnila proti stopnicam, da bi šla dol, je opazila Pierino, ki je še vedno, sklonjena nazaj, klečala v nemem, bolestem oboževanju. Spoznala jo je, in zlasti jo je genilo, ko je opazila, da je nenadoma tako silno zahtevala, da ji je na vso moč pretresalo vse telo, roke in njen božanski vrat. Ta ljubezenska bolest jo je porazila; vse drugo se je utopilo v tej nesreči. Slišati je bilo, ko je dejala z neskončno usmiljenim glasom:

»Ljuba moja, umirite se. Prosim Vas, bodite razumnejši, moja ljuba.«

Ali ko je Pierina, presenečena, da jo kdo tako pomiluje in tolaži, še glasneje zahtevala, in se je bilo bati zdražbe, jo je Celija vzdignila in iz strahu, da bi se zgrudila, z obema rokama podprla. Potem jo je nežno objelo kakor sestra v ljubezni in obupu, odpeljala iz dvorane in ji dajala najblažje besede.

»Pojdite vendar za njima, poglejte, kaj bo iz tega,« je Viktorina dejala Pierri. Jaz ne morem odtod. Mirnejša sem, če lahko čuvam drago otroka.«

Ob improviziranem oltarju je začel drug duhovnik, kapucinec, novo mašo; zopet je zašumelo zamlotko petje latinskih psalmov, medtem ko so se iz sosednje dvorane mešali zvončki povzdigovanja v nerazločno mrmljanje maše. Dišava cvetja je postajala v motnem, nepremič-

nem zraku močnejša in težja ter je laskaje opajala čute. V ozadju so stali sluge kakor pri slavnostnem sprejemu in se niso genili. Pred mrtvaškim odrom, katerega sta osvetljevali dve blede sveči kakor dvojce zvezd, se je nadaljevalo žalobno defiliranje; ženske, moški so postajali za trenotek, pa šli dalje, noseči nepozabno sliko v svojem zadnjem spanju dremajoče tragične dvojice s seboj.

Pnerre je našel Celijo in Pierrino v častni prednji dvorani, v kateri je bil Don Vigilio. Tam so postavili nekoliko stolov iz prestolne dvorane v kot, in mala princesinja je posadila delavko na haslonjač, da se malo odpočije. V pravem zanosu je stala pred njo, vsa vzhvičena od njene lepote — dejala je, da je lepša od vseh. Potem je zopet govorila o dragi mrtvi dvojici, ki se ji je tudi zdela zelo lepa. To je bila ponosna in blaga, izredna lepota. Sredi solz jo je povzneslo navdušenje. Ko je duhovnik pripravil Pierrino do besede, je zvedel, da leži Tito, njen brat, s strašnim vbodom od noža v bolnišnici; in odkar se je pričela zima, se je strašna beda na Prati del Castello še povečala. Ves svet je bil v velikih skrbih; veseliti so se morali oni, ki jih je pobrala smrt. Ali Celija je s kretinjo nepremagljivega upanja prepodila bolest in samo smrt.

»Ne, ne, živeti se mora. In, draga moja, če je človek lep, je to dovolj, da živi! Pojdite, draga moja, ne ostanite tukaj; nič več se ne jokajte, živite zaradi radosti, da ste lepi.«

Odvedla jo je, Pierre pa je ostal na naslanjaču; taka utrjena žalost ga je obšla, da se ni maral niti geniti. Don Vigilio je še daleč pozdravljaj vsakega obiskovalca s pozdravom. Ponoči je bil imel napad mrzlice; še ves se je tresel od tega, bil je zelo rumen in oči so mu gorele v nemirnem ognju. Neprehoma je pogledaval Pierra, kakor bi ga grizla želja, zakaj govori z njim; ali strah, da bi ga abbé Paparelli videl skozi na stežaj odprta vrata sosednje dvorane, je nedvomno premagalo to željo, zakaj tudi nosilca vlečke je neprehoma prežaje opazoval. Naposled je moral ta za trenotek oditi; don Vigilio se je približal abbéju.

»Včeraj ste bili pri Njega svetosti?«

Začuden ga je Pierre pogledal.

»O, saj sem Vam že dejal, da se vse zve. Kaj ste storili? Preklicali ste enostavno svojo knjigo, kajne?«

Kakor se je duhovnik boljbolj čudil, mu je že to povedalo vse, pa mu ni dal niti časa za odgovor.

»Mislim sem si, ali rad bi bil vedel za gotovo. Oh, to je vse njihovo delo. Ali mi zdaj verjamete, ste li prepričani, da zaduše one, katerih ne zastruže?«

Moral je pač govoriti o jezuitih. Previdno je iztegnil vrat in se prepričal, da se abbé Paparelli še ni vrnil.

»In kaj Vam je preile dejal monsignor Nani?«

»Odpustite,« je Pierre naposled odgovoril, »monsignor Nanija še nisem videl.«

»O, mislim sem ... Pred Vami je šel skozi to dvorano. Če ga niste videli v prednji dvorani, je šel pač k donu Serafinu in Njega eminenci, da ju pozdravi. Gotovo pride zopet nimo; videli ga boste.«

Potem je dodal z bridkostjo uplašene in premaganega slabotneža:

»Saj sem Vam prorokoval, da storite naposled to, kar Vam bo dejal on.«

Ali zazdela se mu je, da sliši tiho stopicanje abbéja Paparellija, pa se je hitro vrnil na svoj prostor in pozdravil dve dami, ki sta ravno vstopali s svojim poklanom. Pierre pa, ki je ostal poparjen, z napol zatisnjenimi očmi, na svojem sedežu, je naposled opazil Nanijevo postavbo v vsej resničnosti, v njeni najvišji inteligentnosti in diplomatičnosti. Spomnil se je, kaj mu je bil don Vigilio v oni famozni noči razodevanja pripovedoval o tem možu. Prelat je bil preokreten, da bi se bil označil z nepriljubljeno obliko; sicer pa je bil očarajoč, poznal je svet natančno vsled svojega delovanja v nunciatu-rah in pri Sv. oficiju, bil je o vsem poučen, ena glav, kos močnanov moderne črne armade, ki mislijo, da bodo s svojim oportunizmom pripe-llali stoletje nazaj v naročje cerkve. Naenkrat se je popolnoma zdanilo v njem: Spoznal je, s kakšno gibčno, občudovanja vredno taktiko ga je bil ta mož privedel ob dejanja, ki ga je hotel

ostane abecednik s sedmimi pečati zapечатena knjiga, računica knjiga nerazrešljivih ugank vse žive dni in tisočglati mladi generaciji ostaja svinčnik, pero neporabno, zapisana beseda nedostopna kakor divjakom na Novi Gvineji in na severnem Borneu. Obsojeni na dosmrtni analfabetizem so izobčeni iz kulturnega življenja naše dobe, izključeni od modernega napredka, ki ga v človeški družbi že nekaj časa, izza Gutenbergovih dni, posreduje tisk, in zaklenjena so jim vrata v višje, v svetlejšje življenje. In ker ti kruto udarjeni mladostni kaznivci niso raztreseni po vseh krajih dežele, temveč žive večinoma v masivnih in kompaktnih kolonijah, so cele vasi izročene duševni stagnaciji in gospodarskemu propadu. Tako je usoda 2,4 % mlade dorastajoče generacije na Kranjskem, ki je — če smemo zaupati dalmatinskimi besedami dr. Lampetovim — kakor kos z nebes utrganega in bogovom izmaknjene paradiza! Letno poročilo o stanju ljudskega šolstva na Kranjskem, ki je opremljeno z uradno označbo c. kr. deželnega šolskega sveta, motivira težko kazen z naslednjimi razlogi: za 577 otrok, da niso nikjer vsolani, za 805 otrok, da žive na takem terenu in v takem podnebnju, kakor ga opisuje § 17 dež. zakona z dne 29. aprila 1873, za 236 otrok, da imajo predaleč do šole in za 334 otrok, da je v šoli premalo prostora zanje. Klerikalni deželni gospodarji, ki preganjajo kranjsko učiteljstvo kakor divjačino — to je njih »šolska« politika — bi imeli proketo dolžnost, da obrnejo svoje oko na ta škandal in da odvrnejo ostudno krivico od nedolžnih otročičev; namesto da »raznašajo kulturo« po Dalmaciji, naj se brigajo za svoje uradne naloge in naj otno več tisoč kranjskih ljudi analfabetizmu in idiotizmu. Več kot štirideset let po zakoniti uvedbi je šolska obveznost in šolska priložnost za nekaj tisoč kranjskih otrok samo na papirju in klerikalni deželni mogotci se le trudijo, da iz prejšnje dobe podedovano ljudsko-šolsko siromaščino spravijo popolnoma na psal!

— **Železničarji vseh kategorij, pozor!** Javen železničarski shod bo v četrtek, dne 23. januarja t. l. ob pol 8. zvečer v areni »Narodnega doma« ob Bleiweisovi cesti. Dnevni red: 1. Odklonitev Tomschikovega predloga; poročevalec: sodr. Etnin Kristan. 2. Poročilo o konferenci premikalnega osebja. Poročevalec: sodr. Josip Kopač. — **Železničarji!** Meščanski demagogi so zopet pokopali Tomschikov 17-milijonski predlog. Sedaj se perejo na vse moč goče načine po shodih in v svojih listih. Pridite torej polnoštevilno na ta shod, da slišite resnico in spoznate svoje prave zastopnike. Pridite točno in pripeljte svoje žene s seboj.

— **Razstava vajenških det v Ljubljani.** Kakor leta 1904, tako se namerava tudi letos prirediti razstava vajenških det v Ljubljani in sicer prve dni meseca maja. Dobro nam je še v spominu prva razstava, ki je tako sijajno uspela, da je nadkrila vse do tedaj prirejene razstave po drugih kronovinah. Ne samo vdeležba vajencev, marveč tudi naravnost krasna dela, ki so jih razstavili, so nam pričala, da za naša domača fantje za pouk in izobrazbo zelo pristopni. Dati jim je treba le prilike, da se izobrazijo in pokažejo svoja dela. Gotovo je, da so se v devetih letih razmere precej izboljšale, zlasti, ker se je preosnovala obrtno nadaljevalna šola po strokah in se je upeljal dnevni pouk. Vse to ugodno upliva na obrtni naraščaj, kajti brez šolske izobrazbe je tudi napredek pri učenju obrta nemogoč, oziroma zelo otežkočen. Kakor leta 1904, je tudi letos dala deželna zveza kranjski obrtnih združenj iniciativo za prireditve razstave vajenških det. Zveza je povabila merodajne kroge k skupnemu posvetovanju, katero je imelo ta uspeh, da se je izvolil ožji odbor, ki naj izvrši vse predpriprave in si zagigura od merodajnih korporacij potrebno podporo. Na čelo tega ožjega odbora je tudi to pot stopil c. kr. vladni svetnik in ravnatelj c. kr. obrtne državne šole g. Ivan Subic. Občinski svet Ljubljani, in deželni odbor kranjski sta dovolila odboru podpore po 400 K, trgovska in obrtna zbornica pa je darovala 200 K. Upati je, da s primernim zneskom prispeva tudi zavod za pospeševanje obrti na Kranjskem in z izdatno podporo c. kr. ministrstvo za javna dela. Ko je bila zagigurana primerna vsota podpor, se je vršilo novo posvetovanje, na katerem se je sestavil širši odbor. Vsem obrtnikom in tovarnarjem se pošlje obvestilo o prireditvi razstave in prošnja, da svojim vajencem dovolijo izdelati in razstaviti primerna dela. Razstava bo tudi spojena z risbami, ki so jih vajenci izdelali v obrtni nadaljevalni šoli. Tako vse kaže, da bo razstava tudi to pot lepo uspela, in pričakovati je, da se je vajenci brez izjeme vsi udeležijo in s tem pokažejo svojo pridnost, marljivost in sposobnost.

— **Statistika ljubljanske mestne policije za leto 1912.** Mestna policija ljubljanska je v preteklem letu aretirala skupaj 1512 oseb, in sicer: zaradi hudodelstva veleizdaje 1, zaradi razžaljenja veličanstva 2, zaradi volunštva 2, zaradi javnega nasilstva 34, zaradi motenja vere 1, zaradi nečistosti 11, zaradi rop 3, zaradi težke telesne poškodbe 9, zaradi zažiga 1, zaradi vlom 5, zaradi hudodelstva tatvine 22, zaradi pomeverbe 2, zaradi hudodelstva goljufije 4 in zaradi soudeležbe hudodelstva dve osebi. Zaradi prestopov: zoper javne naredbe 39, zoper varnost imetja 205, zoper npravnost 2, zaradi izvajenja izseljencev 4, zaradi pregreška po § 66. voljaškega zakona 69, v policijskih listih preganjanih zaradi rekvizicij tujih oblast in drugih ubeglih oseb 46, zaradi pijanosti in razgrajanja 355, zaradi sumljivega stikanja po hišah 6, zaradi pomanjkanja sredstev 304, zaradi beračenja in postopanja 264, zaradi prepovedanega povratka v mesto 102 in 39 zloglasnih žensk. Izmed teh se je izročilo 177 deželnemu, 326 oseb pa okrajnemu sodišču; 264 oseb se je sodišču ovadilo, proti 809 osebam se je na nastopalo po policijskih zakonih. Nevštevsji areto-rancev je bilo sodišču podanih še 8587 ovadb, in sicer zaradi javnega nasilstva 24, zaradi nečistosti 1, radi soudeležbe hudodelstva 3, za-

radi prestopa zoper javne naredbe 127, zoper zdravje 3, zoper telesno varnost 458, zoper varnost imetja 55, zoper npravnost 20, zaradi beračenja in vlačugarstva 52, zaradi prestopa pasje kontumacije 118, zaradi izvajenja izseljenja izseljencev 11, zaradi § 66. vol. z. 5, zaradi trpinčenja živali 47, zoper osebe, izsledene v pol. listih in dopisih 62, zaradi prestopkov cestnega policijskega reda 1623, zoper pijanost in razgrajanje 563, o najdbah 510, o izgubljenih rečeh 841, drugih raznovrstnih ovadb 1825. Samomorov je bilo 10, in sicer so se štiri osebe (vojaki) ustrelile, 2 osebi sta se obesili, tri so skočile v vodo, 1 oseba se je pa zastrupila. Poskusnih samomorov je bilo 12, med temi 3 vojaki. Vsled lastne krivde, odnosno po naključju in po krivdi drugih je bilo usmrtenih 13 oseb in sicer so 3 padle v vodo in se utopile, 1 oseba je padla s strehe, 1 skozi okno, 1 oseba je bila povozena od avtomobila, 4 od vlaka, 1 se je umrl vsled preobilo zaužitega žganja, 1 se je pa polila in ožgala s petrolejem. Javnih nasilstev v zmislu §§ 81., 85. in 87. kaz. zak. je bilo 28 težkih telesnih poškodb; v zmislu §§ 115 in 156. kaz. zak. pa 9. Po nesreči se je težko poškodovalo 25, lahko pa 188 oseb. 13 oseb je bilo pa oddanih v blaznico. Vlomov je bilo 5, rop 1, velikih tatvin 25, manjših tatvin pa 528. Izmed teh je bil izsleden 1 rop, 5 vlomov, 22 hudodelstev in 384 prestopkov tatvin. Največ tatvin, to je 53, se je izvršilo meseca aprila, najmanj pa, to je 22, pa meseca junija; nesreč, vstevši s samomori, je bilo največ, to je 32, meseca aprila, najmanj pa, to je 14, meseca maja.

— **Umrli so v Ljubljani:** Karmen Marija Vlasta Osimič, hči c. kr. davčnega asistenta, 16 mesecev. — Ivan Florjančič, čevljar, 70 let. — Uršula Škof, strežnica, 57 let. — Viktor Fischer, krojač, 31 let. — Terezija Zavrl, žena tovarniškega delavca, 42 let. — Tomaž Kravogel, bivši premogar, 58 let. — Ivan Tomin, užitar, 77 let. — Ivan Hafner, kočar 71 let. — Peter Mešnik, železniški čuvaj, 33 let. — Uršula Zmrzlikar, občinska uboga, 80 let. — Franja Trebar, bivša dinarica, 78 let. — Cecilija Keržič, strežnica, 52 let.

— **Rodbinska tragedija v Spodnji Šiški.** Sodna komisija je pri včerajšnjem raztelesenju trupla Marije Sevskeve ugotovila, da je bila pokojnica močno alkoholizirana in da se je vsled padca zadušila. O zločinu ni govora!

— **Smrtonosna stava in njene posledice.** 18. novembra l. l. je v gostilni blizu Bleda stavil Anton M. z izvoščkom Jurjem K. za pet kron, da izpije zaporedoma 10 šestnajstink žganja. Natakarcica je torej nahlila in po mizi razvrstila 10 polirakeljev doma zmešanega spirito-va, fant se jih je pogumno lotil in jih vase zvrčal brez odmora, drugega za drugim vseli deset, dobil je stavo — in bil v treh urah mrtev: ubil ga je alkohol. Te dni sta pa imela izvošček in natakarcica pri tukajšnji deželni sodnji glavno razpravo; državno pravdnostvo ju je tožilo, da sta sokriva smrti Antona M., prvi zaradi stave, druga ker je prinesla smrtonosno količino spiritovca. Obodili so oba, izvoščka na 6 tednov, natakarcico na 3 tedne hudega in poostregega zapora.

— **Kakor v opereti.** Stara navada je, da policija »veliko obetajoče« hudodelce fotografira in njih slike shranjuje v takozvanem hudodelniškem albumu. Nekega popoldne v preteklem tednu so se na policijski stražnici ravno pripravljali, da pošljejo hudodelca P. fotografirati. Ko pride na stražnico prileten moštček K., že po vnanjem soditi sluga trgovske hiše, hoteč naznaniti, da je našel na cesti 30 vreč. Poslujoči stražniški vodja mu veli počakati. Vodja nato pozvoni in dolg stražnik se prikaže, kateremu naroči: »Vzemite P. in peljite ga fotografirati!« Stražnik gre, opase sablj in ko se vrne, stopi k čakajočemu slugi: »Pojdiva!« Sluga si misli: »No, pa pojdiva; gotovo imajo pisarno za najdene stvari kje zunaj.« Stražnik ga pelje nato po Stritarjevi ulici čez frančiškanski most, Marijin trg in slugi začne vroče postajati, češ, pisarne za najdene stvari vendar ne more magistrat imeti tako daleč zunaj. V svoji ponižnosti dvigne oko k možu postave rekoč: »Gospod, mene je sram! Ljudje me tako gledajo! Kam me pa peljete? Saj vendar nisem nič napravil!« Prezirljivo ga pomeri oko postave od nog do glave, češ, vsak falot se potem dela nedolžnega, ko ga dohiti roka pravice, in pravi: »Tiho! Služba je služba!« in molče sta nadaljevala pot, ker je sluga videl, da je vsak boj s polmesecem brezupen. Ko prideta v Sodniško ulico, ga stražnik pelje v svetel prostor in tu so naenkrat pričeli spravljati skupaj različno orodje in stražnik mu je velel vvesti se na stol in roke na prsih prekrizati. Smrten strah je ubogega slugo spreletaval, ko so postavili preden aparat za dolgo naprej štrlečo cevjo. Vendar ljubeznivi gospod pri aparatu ga je potolažil, češ, da ga bodo fotografirali. Sedaj si sluga zopet ni znal tolačiti dobrosrčnosti ljubljanske policije, da ga pusti na stara leta zastoj fotografirati, dokler nista prišla s stražnikom nazaj na magistrat in ga je stražnik peljal k ječarju: »Tega-le falota dajte nazaj v luknjo!« se je glasilo povele. Ječar, moder mož, pa se je branil, češ, da tega hudodelca niti ne pozna. Šele sedaj se je K. razjasnilo, da so ga zamenjali s hudodelcem in dejal je: »Kaj človeka vse ne doleti; toliko sem star, a nikdar še nisem imel opraviti z gosposko, tako sem bil pošten, a sedaj bi pa kmalu sedel v ječi kot hudodelec.«

— **S trebulom za kruhom.** V soboto se je z južnega kolodvora odpeljalo 15 Slovencev, nazaj pa je prišlo 70 Bolgarov in Macedoncev, 30 Hrvatov in 20 Slovencev, 18 tesačev se je povrnilo iz ogrskih šum.

— **Tatinska družba aretirana.** Te dni je policija aretirala 22letnega plakaterja in snalžila oken Karola Schwentnerja, ki je stanoval v podstrešju v trnovskem predmestju skupno z dvema ženskama in v hotelih kradel, kar mu je prišlo pod roko. Poleg žensk, ki so jih tudi zaprli, je bil v zvezi s tatvinami tudi brezposeln trgovski sluga. V aretirance so izročili sodišču.

— **»Za« Slavčevsko» maskarado»** Veliki pustni korzo» na pustno nedeljo pomnoženi odbor pridno deluje, da bo v vsakem oziru prejšnje še prekašala. Maske se v velikem številu oglašajo in deluje se tudi na sestavi velike zelo živahne in interesne skupine. Dekoracijski odsek bode dvorano kar najmodernejše opremil. Vabila se bodo v kratkem razposlala. Podrobnosti danes še ne moremo izdati.

— **Izgubil se je dežnik na potu od Narodnega doma do pošte v noči od sobote na nedeljo,** ko je bila v Narodnem domu maskarada »Vzajemnosti«. Dežnik je črn, kljuka je rjava s črnimi lisami. Pošteni najditelj naj odda dežnik v upravnistvu »Zarje«.

— **Izgubljen in najdeno.** Čevljarski mojster Valentin Jerina je izgubil čez 10 K denarja. — **Železniški uslužbenec** Fran Jagodic je izgubil črn dežnik. — **Stražnik** Fran Prešeren je našel denarnico z manjšo vsoto denarja. — **Branje** Marija Kosinec je izgubila zlato žensko uro s srebrnim delom verižice. Na krovu sta črki M. K.

— **Kinematograf »Ideal«.** Spored za torek 21., sredo 22. in četrtek 23. januarja 1913: 1. V angleški farmi. (Potovalni film.) 2. Originalna pahljaja. (Humoristično.) 3. Žurnal Pathé. (Kinematografska poročila. Najnovejši dogodljaji, šport, moda itd.) 4. Razvajeni samec. (Velekomično.) 5. Kepa in njen prijatelj. (Zanimiva indijanska drama.) 6. Prva ljubezen. (Krasna amer. veseloigra.) 7. I. dejanje: Velika senzacija ali cirkuško življenje. (Najboljši vseh dosedanjih cirkuških dram Nordiskfilm Co.) 8. Drugo dejanje samo zvečer. 9. Komična učinkovitost z Lehmanom.

Stajersko.

— **Trbovlje.** V četrtek dne 23. januarja 1913 bo ob pol 7. zvečer v »Delavskem domu« zelo važna diskusija. Rudarji, udeležite se je v kar največjem številu.

— **Trbovlje.** Rudarski pevski zbor »Vzajemnosti« priredi v nedeljo dne 26. januarja 1913 v gostilni pri »Špancu« v Trbovljah svojo predpustno veselico, ki se začne ob 7. zvečer, nakar se zdaj opozarjamo. Natančnejši spored naznanimo še pravočasno.

— **Ogenj v premogovniku.** Iz Brežic poročajo: Ob kranjsko-hrvaški meji blizu Samobora ima neki Kiepac velike gozdove, ki stoje na velikih premogovnih skladih. Pred prilično petimi leti so še tam tudi premog kopali, pozneje pa kopanje opustili. Pred več časom je pa začel premog v opuščenih rovih goreti in gori že dlje časa. Na gašenje ali zadušenje ognja ni zaradi velikih stroškov mislili. Podzemeljski ogenj škoduje silno gozdovom. Ob življenje sta bila tudi že dva kmeti.

— **Smrtna obdoba.** 14. septembra lanskega leta so našli v bližini Judenburga v vreči nago moško truplo brez glave. Stegna so bila od telesa popolnoma odrezana, skočni sklepi in levi sklep na kolenu so bili odprti, oprsje je bilo med tretjim in četrtim rebrom odprto in prsna žila prerezana. Truplo je bilo popolnoma brez krvi, iz česa se je sklepalo, da je morilec odrezal glavo in stegna svoji žrtvi šele po izvršenem umoru. Glave še do danes niso našli. Dolgo časa niso mogli dognati, kdo da je umorjenec in kdo morilec. 22. septembra je pa posestnik Jurij Schwarz naznanil oblasti v Judenburgu, da že dlje časa pogreša svojega brata Franceta. France je služil pri svojem bratu za hlapca in ga je večkrat pošiljal tudi, da nakupi zanj konje. Jurij Schwarz je spoznal v umorjencu z vso gotovostjo svojega brata. Morilec je pa svojo sled pokazal s tem, da je odpošiljal Juriju Schwarzu brzojavke, zadnja je bila iz Ogrskega in naznanila, da se odpelje brat v Lvov. Ker se je pa Schwarzov brat podpisoval na brzojavke, ki jih je pošiljal s kupčijskih potovanj bratu, vedno »brat«, a na sedanjih brzojavkah se je glasil pa podpis »France«, je bilo jasno, da so brzojavke manever, s katerim je hotel morilec preslepiti Jurija Schwarza. Poizvedba za morilecem so bile uspešne. Morilec je bil 42letni Dominik Polc, ki je bil že 16krat predkaznovan. Z umorjenim Schwarzem je bil dobro znan. Prigovarjal mu je, da naj zapusti brata, in da bosta potem skupaj ponarejala denar. Franc Schwarz se je dal res pregovoriti. Jurija Schwarza je pa pregovoril, da je dal bratu, ko ga je poslal na kupčijsko potovanje, namesto 600 K 2000 K. 3. septembra je prišel Franc Schwarz k Polcu in Polc ga je pomoči umoril. Njegovo truplo je naložil v kovčeg in je odpeljal na mesto, kjer so je potem našli. Polc je pred sodiščem vse tajil, a ni mu pomagal, ker so vsi dokazi jasno pričali, da je on izvršil umor. Porotniki so obsodili Polca na smrt. Njegov zagovornik je pa vložil proti obsodbi ničnostno pritožbo. Porotna obravnava v Ljubnu proti Polcu je trajala teden dni in je veljala 30.000 K.

Še nekaj besed o sijajnem železničarskem shodu.

T r s t, 19. januarja.

Veliko prahu je povzročil zadnji železničarski shod v Trstu, akoprav imamo sedaj precejšnjo shod vsled tržaške megle. Ampak zadnji shod ni povzročil samo veliko prahu, temveč tudi mnogo strahu pri naših gospodih narodnjakih.

Kot strela iz jasnega neba je zadelo gospodo v »Narodnem domu«, ko je izvedela za ta shod, in vabilo z letaki je učinkovalo na »Edinost« kakor rdeča ruta na bika.

In takoj se je sestal v takozvanem »Narodnem domu« veliki narodni svet, ki se je smatral v tistem trenutku bolj važnim, kot ona narodna skupščina, ki je sklicuje veliki sultan v Carigradu.

In kako tudi ne. Socialisti so se predznili celo najdražjo in največjo narodno svetinjo, kar jih Slovenci premoremo, samega gospoda dr. Otokarja Rybáfa, državnega in deželnega poslanca, in zraven še g. dr. Gustava Gregorina, tudi državnega in deželnega poslanca, pova-

biti na shod, da bi opravičila svoje postopanje v državnem zboru v železničarskem vprašanju. In na tistem velikem narodnem svetu je bilo sklenjeno, daje treba to rdečarsko predznost z vso »narodno« energijo zavrniti. Nalaga se gg. urednikom »Edinosti«, da pokažejo posebno v tej zadevi vso svojo uredniško rutino ter da vpogledajo v najnovejši leksikon, ako je kje še kaj neobrahljenih argumentov, ker dosedanj so bili vse premalo ostri nasproti tem trikrat prekrižanim in že davno pokončanim (?) socialistom.

Glede opravičenja gg. dr. Rybáfa in Gregorina je bilo enoglasno in z velikanskim ogorčenjem odklonjeno, da bi ona dva šla se opravičevati, ko sta vendar storila svojo poslansko dolžnost, ako nista glasovala za tiste milijone, ki so le v socialističnih glavah, ko je vendar povedal g. dr. Rybáf, da nima vlada denarja.

Sicer pa bi se »celo« lahko dogodilo, da bi gg. poslance še kaj hujšega doletelo, kakor samo žaljenja z besedo, češ, lahko bi jih ti hudobni socialisti še na meh odrli.

In tako se je zgodilo. Previdnost je boljši del hrabrosti, in gospoda sta rajši ostala na varnem.

Zato pa je »Edinost« storila svojo dolžnost ter je na dan shoda dala na zelo jasn način razumeti svojim vsevernim Janezom, da Rybáf in Gregorin ne prideta in da tudi nobenega »narodnega« železničarja ne bo, »da bi polnil sicer vedno prazne socialistične prostore.

In to je nas socialiste strašno pretreslo, ker nismo vedeli, kaj bomo s prazno dvorano. A je bilo hvala bogu drugače. Dvorana v novem »Delavskem domu« je bila polna kakor še nikoli nobena od generalne stavke sem. Lahko se reče, da je bila to prava povodenj delavskih množic in, kakor so govorniki poudarjali, zaključek tretjega dejanja fiste nesrečne drame, v kateri so narodnjaki v družbi drugih delavskih separjev trikrat po vrsti izdali železničarje.

Gospodje v »Narodnem domu« so takoj naslednji dan sklicali zopet velik narodni svet brez naroda in so se posvetovali, kaj naj store, da spravijo s sveta ta socialistični triumf in da vsaj zmanjšajo pomen tega shoda, ki je bil mimogrede povedano, pravi pogreb narodnjakstva med železničarji. In najboljši ni znal nič pametnega.

Celo sam Herr Johann je sklenil, da gre rajši v »penzijo«, kakor da bi pri takih razmerah še vztrajal. Edino, kar se je še dalo storiti, je bilo to, da je »Edinost« nastopila z največjim kanonom, konstruiranim za laži največjega kalibra. Tako se je na primer »Edinost« tolažila, da je bila večina narodnih železničarjev, ki da so žvižgali Kopaču; da dr. Ellenbogen ni napravil kdovekakšnega vtisa; da je bilo samo okolo 30 organiziranih železničarjev, drugi da so bili Italijani; da je Kopač predčasno zaključil shod, da niso »narodni« prišli do besede; da se je na shodu govorilo o potrebi regnikov in o potrebi delavskega izseljevanja; da se je moral dr. Ellenbogen prepričati, da je večina železničarjev v narodnjaškem taboru itd.

Da je vse to bilo namenjeno onim, ki niso bili na shodu, je jasno, ali kaj poreče onih tisoč na take laži, ki so bili na shodu? No, pa v silji hudič muhe žre, pa se ne boji, da bi se zastrupil in tako je z gospodo pri »Edinosti«.

Gospod dr. Rybáf ima težko vest z ozirom na železničarje. Obljuboval je neštetokrat vse mogoče in nemogoče. Rekel je dne 8. marca 1908 na nekem shodu železničarjev glasom »Edinosti«, da so res potrebni železničarji zhojšanja in da bodo poslanci morali storiti svojo dolžnost.

Sedaj po petih letih pa pravi, da sploh ne bi bil glasoval za železničarske predloge, ako ne bi bil slučajno v opoziciji, češ vlada res nima denarja. Osel pa naj dalje čaka, da bo trava zrasla.

Prihodnji več.

Sršen.

Goriško.

— **Ples železničarjev v Gorici.** V soboto 1. februarja se vrši vd vorani hotela »Pri zlatem jellenu« običajni železničarski ples. Dvorana bode krasno okinčana. Pri plesu svira železničarski orkester. Sodrugom priporočamo mnogobrojno udeležbo.

— **Nabrežina.** Tukajšnja »Javna ljudska knjižnica« je priredila na Silvestrov večer božičnico z obdarovanjem otrok in bodi izrečena najsrčnejša zahvala cenjenim p. t. darovalcem, katerih imena sledijo: Delavske zadruge 15 K, obrtno gosp. društvo 15 K; strokovna organizacija 10 K; hranilnica in posojilnica 10 K; Ivan Caharija 151 10 K; Leopold Pertot 10 K; Marko Caharija 6 K; godbeno društvo 5 K; Silvester Caharija K 5; Josip Caharija K 5; Martin Okretič 4 K; I. Ivančan K 4; Ivan Gruden 3 K; Ivan Peric K 3; Avgust Makarovič 2 K; Stefan Gruden 2 K; Alojzij Vitez 2 K; Franc Pertot 2 K; Ivan Pertot 2 K; Anton Radović 2 K; Ivan Gruden 2 K; ga. Josipa Caharija 2 K; Josip Lesjak 1 K; Dragotin Okretič 1 K; Dragotin Okretič 1 K; gca. Ana Marušič 1 K; g. Fran Nemec razno blago; g. Terezija Pertot slaščice; g. I. Bielewicz razne šolske potrebščine; g. Marija Paulin razno blago; g. Josipa Kosmina razno blago; Ciril-Metodova podružnica razno blago; g. A. Zafred trg. Trst razno blago; Franc Gruden razno blago; Josip Gulin, razna blago; g. Avgust Paskulin razno pecivo. Za šaljivo srečkanje so darovali razne predmete: g. I. Bielewicz, g. Marija Pertot, g. Josipa Kosmina, g. A. Dolorenzi, g. Ivan Spessot, g. Josip Dorovič, g. Ivan Radović, g. Franc Kosmina.

— **Javna ljudska knjižnica» v Nabrežini** priredi na dan 2. februarja t. l. v dvorani g. Frana Grudna velik cvetlični ples s šaljivim srečkanjem in šaljivo pošto v vseh prostorih; stavracije. Vstopnina za gospode K 2, dami proste. Dostojnim maskam je dovoljen vstop. Začetek plesa ob 7. zvečer in traja do ranega jutra. Sviral bo domači orkester. K množični, vilni udeležbi vabi odbor.

Trst.

— Javen shod skliče politični odbor jugoslovanske socialne demokratične stranke v Trstu v petek 24. t. m. ob 8. zvečer v veliki dvorani »Delavskega doma«, ulica Madonnina št. 15. Dnevni red: 1. Politični položaj v Avstriji. 2. Proračun tržaške občine za leto 1913 in stališče socialne demokracije. O prvi točki dnevnega reda bo poročal sodrug Etbin Kristan iz Ljubljane. Delavci, sodrug! Poskrbite, da bo shod sijajen in impozanten.

— Ljudski oder. V četrtek 23. t. m. ob pol devetih zvečer odbora se je, na kateri se bo razpravljalo o običnem zboru.

— Delavci tehničnega zavoda (Stabilimento Technico) v Trstu. Z ozirom na važno gibanje in pojave v tem zavodu skliče izvoljeni odbor shod, ki se vrši v četrtek 23. t. m. ob 5. popoldne v veliki dvorani »Delavskega doma«, ulica Madonnina 15. Dnevni red: 1. Položaj delavcev tehničnega zavoda in organizacija. 2. Predlogi in sklepi. Delavci! Za vaše najvitalnejše interese gre. Udeležite se pomembnega shoda polnoštevilno!

— Vlom v Barkovljah. V soboto ob 11. ponoči je zasačil neki redar, ki se je vračal iz službe, tri neznanke, ki so vdrli v trgovino Ivana Črnigoja. Redar je tekel takoj na stražnice in se v kratkem vrnil s 4 stražniki. Dobili so vlomilce v trgovini, kjer so vrtali blagajno. Ko so vlomilci videli, da so zasačeni, so začeli streljati. Toda zadeli niso nobenega stražnika. Tudi stražniki so parkrat ustrelili, toda v zrak. Nato so vlomilce prišli in jih odvedli na policijo. Vlomilci so še komaj 20letni fantje Evg. Črnigoi, Ivan Klun in K. Gratton. Pri njih so dobili ameriški sveder najnovejše konstrukcije.

Umetnost in književnost.

— Slovensko gledališče. Danes v torek (za abonente par) se na vsestransko željo zadnjih v sezoni ponovi Wagnerjeva velika romantična opera »Vezni mornar« s primadomo zagrebške deželne gledališča gđe. Miro Koroščevo kot gostom v vlogi Sente. Sprico izrednega uspeha njenega nedeljskega gostovanja je tudi za noč pričakovati, da bo gledališče razprošeno.

— Literaren sestanek v »Matici Slovenski«. Drugi letošnji literarni sestanek bo v »Matici Slovenski« (Kongresni trg 7) v soboto dne 25. januarja 1913 ob 6. zvečer. Na dnevnem redu bo program za »Prevode iz svetovne književnosti«. I. Kako naj bi se vzdržala evidenca o vseh že izišlih prevodih? II. Kaj naj bi se prevedlo a) iz slovanskih literatur (bolgarske, ruske, poljske, češke)? b) Kaj iz drugih literatur (angleške, francoske, italijanske itd.)? — Dobro bi bilo, ko bi oni, ki se zanimajo za stvar, pa se morda ne bodo utegnili udeležiti sestanka, pismeno Matici sporočili.

Zadnje vesti.

FINANČNI ZAROTNIKI SO SE POBOTALI.

Dunaj, 21. januarja. V parlamentu so se zbrali zastopniki vladnih strank, da razdele plen, ki odpade po njihovem finančnem načrtu zbankrotiranim deželnim blagajnam. Med strankami se je dosegel kompromis za naslednjo razdelitev deželam namenjenih 54 milijonov kron: 35 milijonov je razdeliti med posamezne dežele po dosedanjem ključu, ki je bil določen leta 1901. 4 milijoni se razdele po razmerju prebivalstva in 15 milijonov po razmerju konsumna v posameznih deželah. Konferenca vladnih strank — med njimi so tudi kranjski klerikalci, ki jim žalostne kranjske deželne finance belijo glave! — je sklenila, da se da finančnemu odseku tozadeven predlog.

FINANČNI MINISTER POBIJA RAZSIPNOST PRI VŽIGALICAH.

Dunaj, 21. januarja. Na večerni seji »Poljskega kola« je poročal finančni minister vitez Zaleski o konferencah vladnih strank glede na dohodninski davek in davek na žganje. Finančni minister je izjavil, da vztraja vlada na stališču, da je davčnim oblastim dovoliti vpogled v trgovske knjige in na zvišanju dohodninskega davka; dalje se je iz tehničnih in parlamentarnih razlogov izrekel zoper funkcijo med inkameriranjem davka na žganje in davka na pivo, ki ga zahteva galicijska gospoda. Svoje poročilo je finančni minister končal z dolgo kapucinado zoper zapravljivost avstrijskega prebivalstva pri vžigalicah. Minister je dejal, da bo davek na vžigalice obremenil prebivalstvo za letnih 80 vinarjev na glavo (kar bi po ministrovem računu znašalo 4 krome na družino!) in da se bo varčevalo z vžigalicami. Dočim porabi Francoz povprečno le pet vžigalic na dan, jih porabi povprečno Avstrijec devet. (Minister bi bil te številke lahko uporabil namesto za moralno pridigo za dokaz, kako se nam v Avstriji dobro godi in v kakšnem izobilju živimo!)

SKUPNI MINISTRSKI SVET.

Dunaj, 21. januarja. Skupno ministrstvo bo imelo te dni sejo na Dunaju in bo razpravljalo o vojnih in mornariških izdatkih, s katerimi se je bavila zadnja skupna konferenca. Seje se udeležita tudi avstrijski in ogrski finančni minister.

RUSINSKO VSEUČILIŠČE.

Dunaj, 21. januarja. Pogajanja med Rusini in Poljaki so prekinjena. Rusini so izjavili, da je cesarsko ročno pismo, katerega načrt je predložil minister Hussarek, zanje nesprejemljivo. Izvajati hočejo konsekvence in zopet obstruirati.

AVDIENCE.

Dunaj, 20. januarja. Včeraj je cesar sprejel na daljši avdienci ob 11. popoldne ministrskega predsednika grofa Stürgkha, potem pa domobranskega ministra barona Georgija.

Dunaj, 21. januarja. Včeraj ob 1. popoldne je cesar sprejel ogrskega ministrskega predsednika Lukacsa na avdienci.

NADVOJVODA RAINER BOLAN.

Dunaj, 21. januarja. Nadvojvoda Rainer je tako težko obolel, da ne more ničesar zavžiti in je katastrofa skoraj neizogibna.

NADŠKOF NAGL BOLAN.

Dunaj, 21. januarja. Kardinal nadškof Nagl je obolel za neko notranjo boleznijo. Njegovo stanje je resno.

LUKACSEVA VOLILNA SPAKA.

Odsek za volilno reformo.

Budimpešta, 21. januarja. Poslanska zbornica se jutri zopet snide. Seja bo samo formalna. Odsek za volilno reformo bo voljen na seji dne 26. januarja.

Vladna stranka.

Budimpešta, 21. januarja. Vladna stranka ima danes popoldne konferenco, na kateri bo razpravljala o volilni reformi. Glasovanje o zakonu ne bo strankarsko vprašanje. Predsedništvo stranke motivira to tako, da vlada ne zahteva, da bi se zakon sprejel brez izpremembe.

Do marca ne bo nič.

Budimpešta, 21. januarja. Tisza in Lukacs sta se dogovorila, da za sedaj ne bo v zbornici nobene razprave o volilni reformi. Zbornica bo imela daljšo pavzo, med katero bodo samo odseki delali. Šele sredi marca bodo zopet zbornične seje.

Vlada ne prekliche.

Budimpešta, 21. januarja. Iz oficijelnih krogov poročajo: Glasovi, da hoče vlada umakniti načrt svoje volilne reforme, so brez podlage.

Tisza naj odloži mandat.

Budimpešta, 20. januarja. Med shodi, ki so se včeraj vršili po deželi, je bil posebno zanimiv oni v Aradu. Sklican je bil od socialistov in neodvisnjakov. Arad je volilni okraj grofa Tisze. Udeležba je bila ogromna. Shod je sklenil resolucijo, ki poziva Štefana Tiszo, naj odloži mandat.

Izstop iz vladne stranke.

Budimpešta, 21. januarja. »Az Est« objavlja pismo bivšega justičnega ministra dr. Szekelya, ki naznanja, da izstopa iz vladne stranke, ker ne more pritrditi Lukacsevemu načrtu volilne reforme.

DEMISIJA OGRSKEGA FINANČNEGA MINISTRA?

Dunaj, 20. januarja. Vesti o odstopu ogrskega finančnega ministra dr. pl. Teleszkyja, se vzdržujejo. Za povod demisije se navajajo difference finančnega ministra z ostalimi člani kabineta vsled popustljivosti v vprašanju davčne reforme. »Neues Wiener Tagblatt« poroča iz Budimpešte, da je ministrski predsednik Lukacs na današnji avdienci sporočil cesarju demisijo finančnega ministra in da prevzame sam finančni portfelj, ako se dr. Teleszky ne bo dal pogovoriti. Lukacs se boji neugodnega vtiska, ki bi ga demisijski finančnega ministra v tem trenutku napravila na javnost.

Budimpešta, 21. januarja. Vlada uradno razglašala, da so vesti o odstopu finančnega ministra dr. Teleszkyja neosnovane.

IZSTOP IZ CERKVE.

Sibinj, 21. januarja. 220 Nemcev je sklenilo izstopiti iz katoliške cerkve, ker niso dovolj deležni cerkvene uprave. Erdeljskemu škofu grofu Majlatu, sibijskemu dekanu princu Hohenlohe Waldenburgu in samostanskemu ravnatelju Bilinskemu so izrekli nezaupanje.

ŽELEZNIŠKA NEZGODA.

Velika Kaniža, 21. januarja. Včeraj je nedaleč od postaje Szent Laszlo iz Sombotelja prihajajoči mešanec zavozil v tovorni voz. En sprevodnik je ubit in osem voz poškodovanih.

SRBSKE MINISTRKE KONFERENCE.

Belgrad, 21. januarja. Srbski poslanik na Dunaju Jovanović je včeraj dospel v Belgrad in je imel daljšo konferenco z ministrskim predsednikom Pašićem in s trgovskim ministrom Stojanovićem. Njegovi navzočnosti pripisujejo velik pomen.

POINCARE NE MARA CEREMONIJ.

Pariz, 21. januarja. Poincaré izjavlja, da bo opustil stare tradicije, ki pretvarjajo predsednika republike v nekakšnega izvoljenega monarha, ki se mora neprenehoma ravnati po etiketi. Doslej ni mogel predsednik sam zapuščati palače, nikogar ni mogel sprejeti brez prejšnjega naznanila in nikogar privatno iskati. Vsega tega ne mara več. Tudi na seje akademije bo hodil, česar prejšnji predsedniki niso storili. Odvetniški zbornici je pisal, da želi ostati vpisan v seznamu odvjetnikov.

Zbornica se je odgodila.

Pariz, 20. januarja. Zaradi ministrske krize je zbornica svojo današnjo sejo odgodila do četrka.

Briandove težkoče.

Pariz, 21. januarja. Briand je prvotno nameraval sestaviti svoj kabinet ponajveč iz dosedanjih ministrov in ga le nekoliko izpopolniti. Naletel je pa na velike težave in mora sestavljati popolnoma novo ministrstvo. Sprejel bo v kabinet tudi radikale. Neko listino ima dobiti Vallé; Briand misli tudi na Vivianija in Sariena. Da bi Bourgeois prevzel zunanje ministrstvo, ni upati. Notranje zadeve prevzame bržkone Steeg, justico pa Barthou. Delcassé ne pride v kabinet.

KATASTROFA PARNIKA »VERONESE«.

Oporto, 20. januarja. Sedaj je dognano, da je imel parnik »Veronese«, ki se je potopil blizu

portugalskega obrežja, 142 potnikov na krovu in 92 uslužbencev. Rešenih je 191 oseb. En potnik in štirje mornarji so utonili, 38 oseb pa pogrešajo.

BALKANSKA VPRAŠANJA.

Turčija popušča?

London, 20. januarja. Turška vlada je poslala svojim pooblaščencom na mirovni konferenci nove instrukcije, ki jim dovoljujejo, da se smejo pod gotovimi pogoji tudi zaradi Odrina pogajati.

Miroljubni ministrski svet.

Carigrad, 20. januarja. Ministrski svet se je obširno bavil z noto velevlasti. Samo nekateri ministri z vojnim na čelu so glasovali za to, da se odkloni noti in takoj nadaljuje vojna. Ostali so pa v manjšini. Večina kabineta je za mir.

Turški odgovor.

Berlin, 20. januarja. »Lokalanzeiger« javlja iz Carigrada, da je turški ministrski svet že sestavil odgovor na noto velevisl. Vsebinske turške note je baje sledeča:

»Z etnografskega stališča so Bolgari v odnosedu vrljati v manjšini ne le v razmerju do mohamedancev, ampak tudi napram drugim kristjanom. Odrin se je držal doslej in se bo držal tudi dalje. Predaja Odrina bi zelo oškodovala kalifat, ker so tam sveti grobovi. Nadalje je Odrin drugo glavno mesto Turčije. Prepustitev Odrina spravlja obstanek vse države v nevarnost. Iz teh razlogov ni mogoče izročiti Odrina. Porta prosi velevlasti, naj store podobni korak kakor pri njej, tudi pri balkanskih državah, da se najde podlaga za sporazum, ne da bi se ogrozil obstanek države. Ker Porta pošteno želi spravo, je pripravljena celo na nove žrtve, da pride do tega cilja. Kar se tiče vprašanja otkov, ni mogoče odstopiti onih ob azijskem obrežju, pač pa je Porta pripravljena razpravljati o predaji drugih. Namesto Odrina bi Turki predložili, da odstopijo Džimildžino.«

O besedilu note bo ministrski svet še razpravljati. Mogoče je, da dobe velevisle odgovor že jutri, najbrže pa šele v sredo.

Albanske meje.

Berlin, 20. januarja. »Lokal Anzeiger« javlja iz Belgrada: »Ruska vlada je poslala svojemu poslaniku v London instrukcije, da mora Prizren, Dibro, Ohrid in ohridsko jezero na vsak način zahtevati za Srbijo.«

Odgovornost balkanske zveze.

Carigrad, 21. januarja. »Ikdam« javlja o turškem odgovoru na skupno noto, da naglašajo Turčija svojo spravljivost in pravi, da cenijo izkuse velevisl za ohranitev miru, ali da ji je nemogoče prepustiti otko, ki pripadajo Aziji, in Odrin z njega zaledjem. Glede na to točko, ki obsega zanj življensko vprašanje, ne more doprinalati novih žrtv. Ali iz spoštovanja do velevisl bi bila pripravljena na pogajanja o novi meji, ki pa bi morala vsekakor izpolnjevati pogoj, da ostane Odrin s svojim ozemljem turški. Če balkanski zavezniki ne sprejmejo teh skrajnih žrtv, ne pade odgovornost za obnove vojne na Porto, ampak na balkanske zaveznike.

Turki se boje presenečenja.

Kelmoraj, 21. januarja. »Köln. Ztg.« javlja iz Carigrada: V turških krogih se boje, da bi Bolgari nenadoma pričeli z vojno, in delajo vse priprave za tak slučaj. Tudi v diplomatičnih krogih so zelo pesimistični. Opažajo se dvomi, da bi se še moglo priti do miru, preden dobi vojska zadostneje, da se more še enkrat meriti s sovražnikom. Nove praske pri Cataldži bi lahko izzvale kakšen dogodek, ki bi opravičil obnove vojne.

Nezadovoljni vojaki.

Kelmoraj, 21. januarja. »Köln. Ztg.« javlja, da je turško vojaštvo zelo nezadovoljno in zahteva, da ga pošljejo v boj, ali pa nazaj v domovino.

Veliki svet.

Carigrad, 21. januarja. Veliki svet, ki je bil razglašen za narodno skupščino, se snide danes. Po njegovem zaključku dobe velevisle svoj odgovor.

Ultimatuma ni.

London, 21. januarja. Načelniki balkanskih pooblaščenecv pravijo, da se časopisna vest, češ da so balkanske države zahtevale od Turčije v štirih dneh odgovor glede na mir ali vojno ne vjema z resnico. Od balkanskih držav ni bil odposlan noben ultimatum.

Nesporazum v balkanski zvezi.

London, 21. januarja. »Daily Telegraph« objavlja članek srbskega delegata Mijuškovića, ki pravi: »Gotovo je za sedaj najvišji interes zaveznikov, da ostanejo zvesti svoji zvezi in da nastopajo kompaktno kakor doslej. Ali ker so Srbi in Grki lojalno izpolnjevali svoje dolžnosti napram Bolgarom, bi morali Bolgari iz lastne iniciative dati zaveznikom garancije, da dobe Grki in Srbi primerne kompenzacije za bolgarski Odrin, da se ohrani ravnovesje na Balkanu. Zavezniki, zlasti pa Bolgari, bi morali pravočasno skrbeti, da se po sklepu miru, in ko bo Odrin v bolgarski posesti, ne prekrši veliko prijateljstvo, ki so ga ustanovili največji državniki in ki se je utrdilo na bojnih poljanah, pa je zdaj v nevarnosti zaradi bolgarske egoistične politike.«

BOLGARSKA IN RUMUNIJA.

Bolgarska ponudba.

Dunaj, 21. januarja. V diplomatičnih krogih pravijo, da je Take Jonescu prinesel v Bukarešto kompromis, po katerem bi Bolgarska odstopila Rumuniji kos sveta brez Silistrije, toda s Kavarno, Rumunija pa bi prepustila Balbic ob Črnem morju. Izdelani so različni projekti, da bi se ucvrstilo sosedovsko prijateljstvo med Bolgarsko in Rumunijo. Preko Donave bi Rumunija zgradila dva nova mostova, dobila bi pa zvezo z donavsko-ladransko železnico. Kom-

promis se ne bavi le s sporom med Bolgarsko in Rumunijo, ampak obsega vsa vprašanja, ki se tičejo razmerja med Rumunijo in balkansko zvezo.

NEZADOVOLJNOST V GRŠKI VOJSKI.

Solun, 20. januarja. Med grškim vojaštvom, ki je deprimirano zaradi neuspehov pri naskokih na Bizani, vlada nezadovoljnost in velikih dezerтира. Del 5. polka, ki je bil že vkrcan na ladji, so morali zaradi večjih insubordinacij zopet izkrcati. Petintrideset vojakov so zaprli.

POMORSKA BITKA.

Turško poročilo.

Carigrad, 20. januarja. Negotove vesti o zadnji bitki na morju so povzročile v Carigradu veliko razburjenje. Nestrpno so se pričakovala zanesljiva poročila. Popoldne je vlada izdala sledečo objavo: »Dne 18. t. m. jutraj je naše brodogve odplovilo in se podalo pri Lemnosu v boj z grškim brodogvom. Bitka je trajala tri ure. Sovražno mornarico je zadelo mnogo krogelj, ter je močno poškodovana. Naša mornarica se je vrnila kot zmagovalka.«

»Averof« poškodovan.

Carigrad, 20. januarja. Turška poročila pravijo, da so Turki natančno opazili, da je bila grška oklopnica »Averof« poškodovana. Turško brodogve se je vrnilo polnoštevilno.

Križarka »Hamidije«.

London, 20. januarja. Reuterjeva agencija javlja iz Port Saida, da je turška križarka »Hamidije«, ki je bila nenadoma izginila, prispela tja. Poveljnik pravi, da je bil zapustil Dardanele po noči, »ob jasnih mesečini, ne pa v megli. Grki ga vendar niso opazili. On je bombardiral Syro, ne pa »Medžidije«. Blizu Port Saida je zadnjo noč naletel na dve mali križarki in se spustil z njima v boj. Enega macka je izgubil, drugi je poškodovan. Zdaj jemlje živčev in premog na krov.

V Rdečem morju.

Port Said, 21. januarja. Turška križarka »Hamidije« je odplula v Rdeče morje.

Ranjenci.

Carigrad, 21. januarja. Ladja »Rešid-paša« je pripeljala 79 ranjenih Turkov iz zadnje pomorske bitke v Carigrad.

Še ena bitka?

Frankobrod, 21. januarja. »Frankfurter Zeitung« objavlja telegram iz Carigrada, da je prišlo blizu otoka Tenedos do druge pomorske bitke. Posameznosti niso znane.

Poškodovane turške ladje.

Carigrad, 21. januarja. Po vestih iz mornariškega ministrstva sta bili baje oklopnici »Hajredin Barberus« in »Torgut Rejs« tako poškodovani, da sta morali opustiti boj. Na oklopnici »Asar i Tevik« se je vsled močnih sunkov pri streljanju udrl krov.

Ali je mesec svetil?

Atene, 21. januarja. Med Turki in Orki je nastal prepri, če je po noči 14. t. m. — svetil mesec. Poveljnik turške križarke »Hamidije« pravi, da je zapustil Dardanele ob mesečini. »Agence d'Athènes« pa trdi, da to ni mogoče, ker je bil tisto noč ščip preslab, razentega pa je mesec zašel par ur preje, preden je Hamidije odplula.

RUSIJA ŽUGA?

Frankobrod, 21. januarja. »Frankfurter Zeitung« javlja iz Carigrada, da je bil ruski poslanik zadnje dni dvakrat pri turški vladi priporočati, naj Turčija kmalu sklene mir, ker Rusija ne bi mogla ostati nevtralna, če bi se vojna obnovila.

ZAPIRANJE V CARIGRADU.

Carigrad, 21. januarja. Vlada je izdala povelje za aretacijo velikega števila mladoturkov. Med njimi so bivši veliki vezir Haki, bivša ministra Halil in Haladžipar, bivši Šejk ul islam, mnogo uradnikov, bivših poslancev itd. Princ Halim je dobil svarilo od policije; odgovoril je, da je načelnik zakonito priznanega komiteja za slogu in napredek, in da nima s tajnimi društvi nič opraviti.

DEMISIJA VRHOVNEGA POVELJNIKA.

Carigrad, 21. januarja. Vzdržuje se vest, da bo Nazim-paša demisioniral, in da pride Torgut Ševket-paša na njegovo mesto.

Novice.

* Oporoka socialistinje. V začetku tega meseca je umrla v Hajdi na Češkem sodružica Marija Königova, ki je dolgo let delovala za socialno demokratično stranko. Bila je precej premožna in ker ni imela bližjih sorodnikov, je zapustila svoje premoženje v strankine namene. Krajevni organizaciji v Hajdi je zapustila 30.000 K. Svoji služkinji je zapustila obresti od 20.000 K, da bo lahko na stari dni živela brez skrbi. Kadar pa bo služkinja umrla, tedaj bo dobila polovico tega kapitala avstrijska socialno-demokratična ženska organizacija. 10.000 K je zapustila ravnateljstvu bolnišnice v Hajdi za ustanovo, od katere dobe vsako leto na dan 11. maja potrebni bolniki podporo. To ustanovo je Königova volila v spomin svojih staršev. Po 5000 K je zapustila nemški šolski družbi in praškemu društvu učiteljic. Večje zneske je pa določila tudi osebam, ki so ji v času njene bolezni stregle. Kar ostane od premoženja po izplačilu vseh volil, je določila, da se porabi za namene in cife avstrijske socialne demokracije. Königova je določila sodruga dr. Adlerja, da izvrši vse njene določbe. V svoji oporoki je tudi določila, da more biti njen pogreb kar najbolj priprost in da se njeno truplo sežge v krematoriju. Königova se je rodila v krogih, ki so delavstvu sovražni, njena vzgoja v zavodu je bila

popolnoma klerikalna, a ko se je seznanila in z velikimi idejami socializma, se je njeno mišljenje popolnoma izpremenilo, postala je zvesta sobojna socialna demokracija in jo podpirala duševno in gnetno. Njena oporoka pa najbolje kaže, kako globoko je bilo v njej ukoreninjeno socialistično naziranje.

* **Naseljeniški zakon v Ameriki.** Ameriški kongres je sprejel novelo k naseljeniškemu zakonu, ki določa, da morajo plačati paroplovne družbe, če pripeljejo v Ameriko bolnike iz inozemstva, za vsak slučaj 200 dolarjev globe.

* **Aktivitetne doklade državnih uradnikov.** Josip Ruschek, državni višji inženir v Hodoninu, je vložil proti odločbi ministrstva za javna dela tožbo za priznanje višje aktivitetne doklade. Nameščen je bil v Hodoninu pri ekspozituri za regulacijo Moravskega polja. Tam je dobil tudi obvestilo, da je imenovan za višjega inženirja, obenem pa, da se mu zniža dosedanja aktivitetna doklada z ozirom na to, da ni več na Dunaju od 1380 kron na letnih 828 kron. Državno sodišče je njegovi tožbi ugodilo in obsodilo erar, da mora plačati večje aktivitetne doklade od dneva njegovega imenovanja za višjega inženirja in poleg tega 500 K pravnih stroškov. V razlogih navaja državno sodišče, da se mora smatrati kot njegov službeni kraj še vedno Dunaj, ker je tožnik le začasno v Hodoninu, da opravi svoje regulacijske posle. Tudi je njegov glavni urad, ki ga je poslal le začasno drugam, še vedno na Dunaju.

* **Nečloveški oče.** Budimpeštanski uradnik Štefan Bethő se je odpeljal v ponedeljek v Soroksar, kjer ima hišo. Ko je pregledoval poslopje, je našel v hlevu truplo hčere svojega hišnika. Dekleta so pogrešali že od pretečenega tedna sem. Ljudem je pripovedoval njen oče, da se je odpeljala na Dunaj, da obišče svojega ženina. Takojšnja preiskava je pa dognala, da je oče, ključavničarski mojster in hišnik Franc Mengel, umoril hčerko. Mengel je že dlje časa nadlegoval hčerko s svojo ljubeznijo, a dekle ga je vedno zavračalo. Mengel je pobegnil.

* **Zrtev hujškanja na vojno.** Že zopet je moral plačati vojak s svojim življenjem brezvestne vojne hujškanje. V bližini Tulna na Nižje Avstrijskem je stražil most vojak 81. pehotnega polka. Železniški vlak ga je zgrabil in popolnoma zmečkal.

— **Železniški voz za prevažanje zlata.** Za prevažanje zlata iz johannesburških zlatih rudnikov v Južni Afriki so nedavno vpeljali nov voz, ki so ga nalašč v to svrhu zgradili v železniških delavnicah v Pretoriji. Voz je 12,1 m dolg; v notranjosti stoji oklepna skrinja, in sicer čisto svobodno tako, da se nikjer ne dotika sten voza in tudi ne tal, ker stoji na precej visokih nogah. Prostor pod njo je vedno električno razsvetljen. Zgodilo se je namreč ob številnih napadih na vozove z zlatom tudi to, da se je tat vtihotapil pod voz, prevrtil dno in kradel zlato. V skrinji je prostora za 22.500 kg zlata, kar znaša po povprečni ceni 2800 mark za 1 kg 63 mil. mark. (V johannesburških zlatih rudnikih se vsak mesec pridobi 18.000 kg zlata v vrednosti nad 50 milijonov mark.) V voz zapro oboroženega stražnika, ki ne more ven prav do Kapstadta, kjer mu zopet odpro. Pri kakšni železniški nesreči bi si mož ne mogel nikamor pomagati. Sicer je pa za njegovo udobnost preskrbljeno z mehkim ležiščem, pripravo za kuhanje itd.

* **Smrtna obsodba.** Porotno sodišče v Znojmu na Moravskem je te dni obsodilo 28letnega dninarja Vincenca Polaška k smrti na vešala. Polašek je svojega štiri mesece starega otroka umoril na cesti, s tem, da ga je z žepnim nožem trikrat sunil.

* **Roparji na vlaku.** Poštni vlak vladikavške železnice so napadli roparji, ki so več potnikov smrtno ranili. Roparji so odnesli 55 tisoč rubljev in so potem pobegnili, ko so ustavili vlak. Za njimi je streljal častnik, a so ga roparji težko ranili na roki.

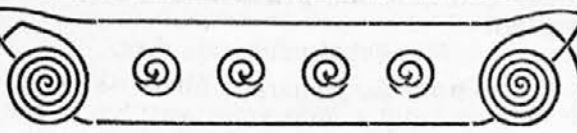
* **Kako se godi umobolnim v Bosni.** Iz Sarajeva poročajo: 75letna umobolna žena je stanovala dlje časa v Dubici. Preživljala se je z beračenjem. Nobena oblast se ni zmenila zanjo in umrla bi bila od gladi, da se je niso usmili dobrosrčni ljudje. Pred nekaj dnevi je pa zašla ponoči na železniški tir in tam zaspala. Vlak jo je povozil in smrt jo je rešila njenega bednega življenja. Najlepše pa je to, da je poklicala država na odgovor vlakovodjo, češ, da je on zakrivil smrt umobolne starke, starke, za katero ze ni zmenila država prav nič, dokler je živele. Še slabše se je pa godilo umobolnemu moškemu v okraju Maglaj. Star je in se preživlja tudi le s tem, kar dobi pri ljudeh. Dan in noč, v mrazu in dežju in viharju, se potika ubožec oko ter prenočuje enkrat v hlevu, drugič v šupi ali pa zapuščenih baraki. Ubožec je začel neko noč na progo Sarajevo-Bosanski Brod v bližino železniškega mostu. Vojaška straža pri mostu ga je poklicala, a mož ni razumel klicanja, nakar je vojak večkrat ustrlel. Dva strela sta zadela moža in ga pohabila. Sedaj je v občinski bolnišnici v Maglaju. In potem, ko ozdravi?

Delavsko gibanje.

— **Zdravniško nadzorstvo po angleških tovarnah.** 2000 zdravnikom je na Angleškem izročeno nadzorstvo po tovarnah in delavnicah. Obrtni zdravnik ima pravico, da nadzoruje vsak obrat kadar hoče in da preišče vsako osebo, zaposleno v obratu. Ako zapazi, da se v obratu ne izpolnjujejo obrtni predpisi, tedaj mora nedostatke takoj naznaniti pristojnem nadzorniku. Obrtni zdravnik mora preiskati vsako osebo, ki jo je v obratu zadela nezgoda, napraviti ji mora izpričevalo in preiskati vzrok nezgode. Dalje mora javiti in preiskati vsako zastrupljenje vsled vraničnega prisada, fosforja, svinca pod 16 leti za nastop po vseh tovarnah in za naznanjenih 727 zastrupljenj, deset let prej pa 1327. Pri odmeri odškodnine za zastrupljenja in bolezni odločuje obrtni zdravnik, ker brez njegovega izvedeniškega mnenja ne izplačujejo zavarovalnice rente. Obrtni zdravnik izdaja tudi sposobnostna izpričevala za mladiške delav-

ce pod 16 leti za nastop povseh tovarnah in za nastop dela po delavnicah 20 industrijskih panog. Vsako leto preiščejo zdravniki približno 350 do 400 tisoč mladinskih delavcev in okoli 7000 jih zaradi telesne nesposobnosti odklonijo.

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in zalaga založba »Zarje«.
Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Kavarna Unione v Trstu

ulica Caserma in Torre Bianca

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij in časnikov v vseh jezikih.

Biljardi

Shajališče tržaških in vnanjih sodrugov.

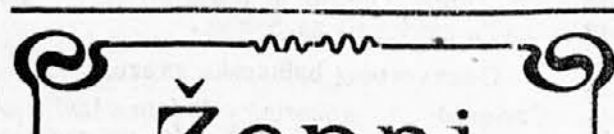
Postrežba točna. — Napitnina je odpravljen.

Maksim Gorkij „Mati“.

Cena K 4.—

To pohvalno delo slavnega ruskega pisatelja je izšlo te dni. Dobiva se po vseh knjigarnah, kakor tudi v založbi »Zarje« v Ljubljani, ki je knjigo založila in izdala.

Žepni koledar

za delavce spleh in prometne uslužbenice
za navadno leto 1913.

Ta žepni koledar je obsežnejši od dosedanjih in je jako primeren za vsakdanjo rabo. Razporejen je po dneh in vsebuje: — Vsebinska: Koledar. — Dohodki in stroški. — Kolkovne lestvice. — Inozemske denarne vrednosti v kronski veljavi. — Množina razpredelnice. — Stare in nove mere. — Koliko plačam osebne dohodnine. — Koliko plačam vojne takse. — Poštni in brzojavni tarif. — Dr. Viktor Adler. — Demon alkohol. — Dolžina železnic in brzojavnih naprav cele zemlje. — Priporočljive knjige založbe »Zarje«. — Najvažnejše določbe v zavarovalniški praksi. — Novi mezdni zakon za rudništvu. — Stavbe v Avstriji leta 1911. — Dolžine raznih železnic na zemlji. — Tri Askercve pesmi. — Poslednji akord, Svetnica, Karnevalska balada. — Za »Zarje«. — Največja mesta na zemlji. — Obširna sodišča v južnih avstrijskih deželah. — Obširna nadzornišva v južnih avstrijskih deželah. — Pisatelj Ivan Cankar (slika). Pomen nekaterih parlamentarnih besed. — Napoleon Bonaparte (aforizmi ob stoletnici). — Beleške za vsak dan v letu. — Oglasi.

Cena posameznim izvodom 1 K, po pošti 10 vinarjev več. Z naročilom po pošti je najbolje poslati tudi denar, da se ne povečajo (s priporočilom) poštni stroški. Dobival se bo pri upravi »Zarje« v Ljubljani po zaupnikih.

Tobakarne oziroma prodajalne „Zarje“ v Trstu so:

Južni kolodvor.
Ficke, Kasel Silos pred vhodom v prosto luko.
Moze, ulica Miramar 1.
Beden, ulica Madonnina št. 2.
Gostilna Internazionalna, ulica Giovanni Boccaio št. 25
Lavrenčič, trg pred Kasarno (Piazza Caserma).
Pipan, ulica Ponte della Fabra.
Gramaticopulo, Piazza Barriera.
Bruna, ulica del Rivo.
Raitinger, Riva Grumola št. 20.
Hoelll, trafika na državnem kolodvoru.
Bajc, ulica Geppa
Kovač Antonija prodajalna v Sv. Križu.
Muraro Matej, Via Sette Fontane 14.
Geržina, Rojan.
Benussi, Greta.
Skladišče II. kons. zadrug na Belvedere.
Artuš, Belvedere 57.
Sekovar, Piazza Caserma.
Ronzel Goachino, Via S. Marco 26.
Wenc Neža, Via Broletto.
Segolin Rosa, Via Industria 16.
Kickel, Via Montorino 4, Rojano.

Moderna veda in socializem

Napisal Enrico Ferri. Poslovenit M. Jč.
To knjigo toplo priporočamo. Cena 1-20 K.
Dobi se v vseh knjigarnah in v založbi »Zarje«.

Žepni koledar za 1913

v Trstu
se dobi pri ANTONU VAUPOTIČU v
„Delavskem domu“, ulica Madonina 15.

Hija

Ponudbe je nasloviti na A. P. poštni
predal št. 26, glavna pošta.

Družinski koledar

s slikami za navadno leto 1913.
ki ga je izdala in založila

Splošna delavska zveza „Vzajemnost“ za Kranjsko v Ljubljani.

Vsebina:
Libertaire: V zadnji uri (uvodna pesem). — Kalendar. — Beleške. — Splošni kalendar. — Poštna, brzojavna in telefonske določbe. — Kolkovne lestvice. — Določila za kolkovanje listin, spisov, računov, knjig itd. — Dohodninski davek (tabela). — Krone v markah in dolarjih ter obratno (tabela). — Vojaška taksa (tabela). — Letni obzor. — Slavko Filipič: Luči! (pesem). — Ivan Cankar: Soplek cvetice. — Milka: Ne sanjajte! (pesem). — C. Fl. Golar: Ljubica iz tovarne. — Petčič-Josipov: Sanje (pesem). — Vox-J. Molek, Chicago: Pripovedka. — Evica Rubič: Solnčna dežela (pesem). — Dr. Robert Danneberg: Delavčeva usoda. — R. Korngold-J. Molek, Chicago: Zadnja noč (slika iz ameriških delavskih bojev). — Bojna pesem svobode (zgodovinska črtica). — Ferd. Hanusch: Na potovanju. — Evgen V. Debs: Utrinki. — Ivan Cankar: Od Vrhovne do Borovnice. — P. F. V. Naravo! — Jamski tajnik H. And. Perko: Svetovnoznanost Postojnska jama. Etbin Kristan: Na planine! (pesem). — (gn. A. Stebi: Črtica o zrakovplovstvu. — Moderna reklama (poučen sestavek za čitatelje listov). — D. M.: Spomini. (Odlomki iz predavanja sodr. M. Cobala v ljubljanski „Vzajemnosti“ dne 16. oktobra 1912). — Melhior Cobal: Pogled v preteklost rudarske organizacije na Slovenskem. — Jakob Škerbic: Strokovna organizacija pekarskih pomočnikov na Slovenskem. — Frank Petrič, Chicago: Nekaj splošne zgodovine socialističnega gibanja v Ameriki. — Alojzija Stebi: Ali si socialistinja? — Sirokovne organizacije in socializem. — Dr. Anton Dermota: O obrtnih sodiščih. — Za časopisje (poučen sestavek). — Oglasi in beleške.

„Družinski koledar“ obsega nad 13 tiskovnih pol v veliki osmerki (nad 210 strani) in je trdo vezan v krasne izvirne platnice. Koledar je izredno pripraven tudi za pisarne, ker obsega najpopolnejše določbe splošne vrednosti.

Cena: 1 izvod 1-20 K, po pošti 10 vin. več; 50—100 izvodov za organizacije po 1 K; nad 100 izvodov po 95 vin. Na naročila brez denarja se ne ozira. Pošilja se tudi po povzetju. V kolportazu (proti poznejšemu obračunu) se pošilja le organizacijam na pisмено naročilo, opremljeno z društvenim pečatom in podpisom predsednika in blaginika. Od kolportaze preostalih koledarjev se ne vzame nazaj.

Naslov za naročbe: Zveza „Vzajemnost“ v Ljubljani.

Ameriški sodrugi, za katere je prirejena posebna izdaja, dobe „Družinski koledar“ pri Jugoslovanski socialni tiskovni družbi v Chicagu. — Cena enemu izvodu 30 centov.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 8 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.
Pirnat, Kolodvorska cesta.
Zupančič, Kolodvorska cesta.
Blaž, Dunajska cesta.
Sterkovič, Dunajska cesta.
Fuchs, Marije Terezije cesta.
Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.
Subić, Miklošičeva cesta.
Šenk, Resljeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Treo, „
Kušar, „
Podboj, „
Bizjak, Batoričeva ulica.
Remžgar, Zelena jama.
Svetek, Zaloška cesta.
Sešark, Selenburgova ulica.
Suhadole Anton, Zelena jama 5

Važno za vsakega delavca!
Izšlo je že vseh 5 zvezkov dela

Temeljna načela socialne demokracije

(Erfurtski program)
Napisal Karol Kautsky. — Poslovenit Anton Kristan (1-4) in F. P. (zvezek).

Cena vsem zvezkom K 1-70. — Posamezni zvezki imajo naslove: I. Kdo uničuje proizvodnjo v malem? Cena 30 vin. II. Proletariat. Cena 30 vin. III. Kapitalistični razred. Cena 30 vin. IV. Država prihodnosti. Cena 40 vin. V. Razredni boj. Cena 40 vin. Dobi se v vseh knjigarnah kakor tudi v založbi »Zarje«.

novejša stavba, bolj
v sredini mesta in
v bližini cestne železnice, se vzame
v najem.

Ponudbe je nasloviti na A. P. poštni
predal št. 26, glavna pošta.

Družinski koledar

s slikami za navadno leto 1913.
ki ga je izdala in založila

Splošna delavska zveza „Vzajemnost“ za Kranjsko v Ljubljani.

Slike:
12 koledarskih in več drugih vinjet. Dr. vitez Hochberger. — Nikolaj Njegus Vavrak. — Grof Karel Stürgkh. — Poslanec Franc Silberer. — Dr. Viktor Adler. — Ljubljanske nune Uršulinke gredo na volitve. — Orožništvo ranjanja z nasajenimi bajoneti radovedneže pred ljubljanskimi ženskimi volitvami. — Spreved tržaških in ljubljanskih drugov na Dunajski cesti (cela stran). — Pozdravni govor pred „Narodnim domom“. — Valentin Pittoni. — Giovanni Oliva. — Ivan Stravs, župan mesta Idrije. — Opozicijski ogrski poslanci gredo skupno pod vodstvom grofa Apponyja v parlament. — Diktator Hrvaške, Slavko Pl. Čuvaj. — Avgust Bebel. — Italijansko taborišče v oazi. — Italijanska straža opazuje gibanje v nasprotjem tabora. — Umorjeni ruski ministri predsednik Stolipin. — Evgen V. Debs, soc. preds. kandidat v Združenih državah. — Emil Seidel, soc. podpreds. kand. v Združenih državah. — Vojaštvo na trgu pred parlamentom v Teheranu. — Ljubice in tovarne (2 sliki). — Da veš: Ti si naš kandidat! — Plininske koč. „Prijeteljev prirode“ (5 sliki). — Slike iz Postojnske jame (8 sliki). — Razne vrste zrakovplovov in letal in strojev (5 sliki). — E. Rusjan. — France Zelenčnik. — Anton Grabovc. — „Delavsko izobraževalno društvo“ v Ljubljani I. 1881. — Rok Drolenik. — Praznovanje 1. majnika v Zagorju I. 1903. — Etbin Kristan (cela stran). — Josip Kopač. — Ignjat Mihevc. — Tamburaški zbor „Vzajemnost“ v Mostah. — Melhior Cobal. — Andrej Canček. — Skupina slov. vodilnih sodrugov v Chicagu. Slov. sok. klub št. 27 v Clevelandu. — Slov. soc. pevski zbor v Milwaukee. — Delavske hiše v Ljubljani.

„Družinski koledar“ obsega nad 13 tiskovnih pol v veliki osmerki (nad 210 strani) in je trdo vezan v krasne izvirne platnice. Koledar je izredno pripraven tudi za pisarne, ker obsega najpopolnejše določbe splošne vrednosti.

Cena: 1 izvod 1-20 K, po pošti 10 vin. več; 50—100 izvodov za organizacije po 1 K; nad 100 izvodov po 95 vin. Na naročila brez denarja se ne ozira. Pošilja se tudi po povzetju. V kolportazu (proti poznejšemu obračunu) se pošilja le organizacijam na pisмено naročilo, opremljeno z društvenim pečatom in podpisom predsednika in blaginika. Od kolportaze preostalih koledarjev se ne vzame nazaj.

Naslov za naročbe: Zveza „Vzajemnost“ v Ljubljani.

Ameriški sodrugi, za katere je prirejena posebna izdaja, dobe „Družinski koledar“ pri Jugoslovanski socialni tiskovni družbi v Chicagu. — Cena enemu izvodu 30 centov.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 8 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Dolenec, Prešernova ulica.
Pichler, Kongresni trg.
Ušeničnik, dovška ulica.
Wisiak, Gospodarska ulica.
Kleinstejn, Jurčičev trg.
Stiene, Valvazorjev trg.
Košir, Hilšerjeva ulica.
Sušnik, Rimska cesta.
Klanšek, Tržaška cesta.
Elsner, Kopitarjeva ulica.
Blaznik, Stari trg.
Kustrin, Breg.
Sever, Krakovski nasip.
Državni kolodvor.
Križaj in Kotnik, Siška.
Likar, Glince.
Jezeršek, Zaloška cesta.